

ΓΡΑΜΜΑΤΑ & ΤΕΧΝΕΣ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

ΑΥΤΟΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

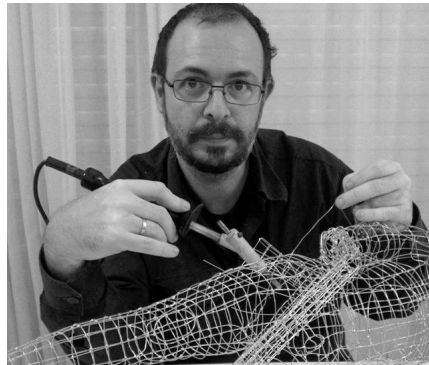
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΧΡΗΣΤΟΣ ΘΕΟΦΙΛΗΣ
art-act@tellas.gr

Με επίκεντρο πάντα τον άνθρωπο

Από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου, η αναζήτησή μου στην τέχνη είχε ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα. Σαν να προσπαθούσα μέσα από αυτήν να καταλάβω. Να κατανοήσω ποιος είμαι, ποια η λειτουργία μου, ποι οι είναι όλοι αυτοί γύρω μου;!

Φόρμες παρόμοιες με τόσο διαφορετικές από εμένα.

Στην αρχή γεμάτες χρώμα, σαν αυτές που μαθαίνουμε πως είμαστε! Αργότερα κούφιας, σαν αυτές που μοιάζει να είμαστε! Τα τελευταία χρόνια διάφανες, με μη προσβάσιμες, να στέκονται άκαμπτες σαν τα ανδρείκελα που βγαίνουν από τα εργοστάσια παραγωγής. Βουβές όλες τους, με τα στόματα και τα μάτια σφαλιστά, φωνάζουν συνθήματα για έναν κόσμο που μοιάζει να κανιβαλίζει! Άλλες φορές συμπαγής με διάφανες κι άλλες φορές σαν να υπάρχουν και να αυτοπροσδιορίζονται από τον περιβάλλοντα χώρο τους.

Πάντα αμφιλεγόμενες... άυλες, πάντα ελαφριές, σημαντικό στοιχείο κι αυτό για μένα, καθώς τα γλυπτά συνήθως είναι βολικά! Τα γλυπτά μου, συρμάτινα πια με στοιχεία από πλεξιγκλάς, σε όλα τα μεγέθη, μεταφέρονται με το ένα δακτυλάκι, ενώ το βάρος τους το διακρίνει κανείς μόνο στην κατασκευή τους από εκατομμύρια κολλήσεις, μοναδικό σημάδι των ωρών εργασίας! Κι όμως κάτω απ' όλες αυτές τις κολλήσεις υπάρχουν πάντα αυτά που θέλουμε να πούμε και ευτυχώς τα μάτια τα ακούν καλύτερα από τα αυτιά!

Κι αν η ουσία τους είναι η διαπερατότητα, αυτή ακριβώς η ικανότητα να ακούμε με τα μάτια, τότε νιώθω πως κάπου εδώ είναι που η δική μου υλική υπόσταση βρίσκει τον αυτοπροσδιορισμό της. Η ψυχή είναι άυλη, ελαφριά, και πάντα ψάχνει ένα «σπίτι» για να ζήσει σ' αυτόν τον «υλικό» κόσμο. Την ντύνουμε λοιπόν με κόκαλα, μύες, δέρμα, ρούχα, κι άλλο δέρμα, χιλιάδες κοστούμια που μοιάζει να την βαρύνουν, να την κρύβουν, για να μη βρει διέξοδο να φύγει... για να βρει δίοδο άλλη ψυχή να την πληγώσει.

Κι έτσι προχωράμε, βουβοί, μοναχικοί, άκαμπτοι, σαν ανδρείκελα που βγήκαν από μηχανές, φωνάζοντας συνθήματα για έναν κόσμο που μοιάζει να κανιβαλίζει.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΜΠΕΡΟΥΤΣΟΣ

Κάτω από μια γέφυρα στη Νέα Ιωνία, ο καλλιτέχνης φρόντισε, κοιτώντας τον τοίχο, να αλλάξουμε προοπτική

ΓΚΡΑΦΙΤΙ

Η αισθητική του γράμματος

» **Από δύο** «δαίμονες» πάσχει η ελληνική τυπογραφία: υποχρεωμένη από τη μια να χρησιμοποιεί τις ίδιες γραμματοσειρές εδώ και ένα-δυο αιώνες, μένει υπερβολικά απαραιωμένη ως προς την αισθητική, χωρίς να ανανεώνεται από την άλλη, η πληθώρα γραμματοσειρών που άρχισαν να χρησιμοποιούνται με την έλευση της φωτοστοιχειοθεσίας δεν αποτελούσαν παρά βιαστικές προσαρμογές των αντίστοιχων λατινικών στοιχείων, με απaráδεκτα αποτελέσματα στην τυπωμένη σελίδα. Και στα δυο αυτά προβλήματα τη λύση έδωσε ο Τάκης Κατσουλίδης: επανασχεδιάζοντας τα κλασικά ελληνικά στοιχεία (τα απλά του Διδότου και τα Ελζεβίρ) αλλά και δημιουργώντας νέες, δόκιμες τυπογραφικές οικογένειες, έδωσε στην ελληνική τυπογραφία την πνοή που χρειαζόταν.

Η σημασία της αισθητικής του γράμματος -και της στοιχειοθεσίας, γενικότερα- αποτελεί ίσως μια υποτιμημένη πτυχή της ιστορίας και της κριτικής των τεχνών, ως κάτι αυτονόητο ή μικρής σημασίας. Αρκεί όμως να ανοίξουμε ένα κακοστημένο βιβλίο (πολλά τέτοια κυκλοφόρησαν, δυστυχώς, το '80-'90 με τις εύκολες λύσεις που προσέφερε η φωτοστοιχειοθεσία) και οι κακοφωνίες αμέσως θα «χτυπήσουν» στο μάτι. Αποκαλύπτεται έτσι η κρυφή αισθητική, η συμφωνία των γραμμάτων, οι συνδυασμοί των γραμμών που συνθέτουν το κείμενο, που το καθιστούν ευανάγνωστο, που του επιτρέπουν να λειτουργήσει, τα στοιχεία αυτά που ο Κατσουλίδης έλαβε υπόψη όταν σχεδίαζε τις γραμματοσειρές του.

Η σχεδίαση λοιπόν του γράμματος, αν και μοιάζει μια τέχνη για μνημένους, όπως άλλωστε και η ίδια η χαρακτηριστική -ας σημειώσουμε ότι η δημιουργία γραμ-

ματοσειρών αποτελούσε, παραδοσιακά εργασία του χαρακτή-, καθορίζει πολλά για τον αναγνώστη κάθε βιβλίου - αλλά και οποιοδήποτε είδους τυπωμένου μηνύματος. «Υπάρχουν στοιχεία αυστηρά σαν τα Didot, εύθυμα σαν τα διακοσμικά, γαλήνια σαν τα Ελζεβίρ και μεγαλοπρεπή σαν τα Αρχαϊκά», αναφέρει ο Κεφαλληνός. Το σχέδιο του γράμματος διαμορφώνει, ως ένα βαθμό, ποικίλες ψυχολογικές παραμέτρους που επηρεάζουν την πρόσληψη του μηνύματος.

Τα στοιχεία του Κατσουλίδη δεν θα αποτελούσαν μια τόσο ιδιαίτερη περίπτωση αν δεν ήταν καρπός μιας βαθύτερης γνώσης και αγάπης για την ίδια την ελληνική γραφή, αν δεν αντικατόπτριζαν την ιδιαιτερότητα αυτής της γραφής. Όπως εξηγεί και ο ίδιος, η εξέλιξη της ελληνικής γραφής σε μικρογράμματη έδωσε αποτελέσματα τελείως διαφορετικά απ' ότι στο λατινικό αλφάβητο: τα ελληνικά πεζά χαρακτηρίζονται από τις πολλές καμπύλες, μια παράμετρος που επηρεάζει συχνά την όψη του τυπώματος και που ο σχεδιαστής των γραμμάτων οφείλει να προβλέψει, ώστε να μην διακόπτεται η ομοιομορφία στην τυπο-

γραφική εμφάνιση.

Πέρα όμως από τους πρακτικούς σκοπούς που εξυπηρετεί, η εμφάνιση μιας γραμματοσειράς δεν παύει να αποτελεί αυτή καθαυτή ενός είδους καλλιτεχνικό δημιούργημα: το κάθε γράμμα, ιδωμένο αυτόνομα από το κείμενο, είναι μια λεπτή ισορροπία απλότητας και στολισμού, μια ξεχωριστή αισθητική πρόταση. Και εδώ ξεχωρίζει η γραμματοσειρά που έχει σχεδιαστεί από έναν καλλιτέχνη και όχι από έναν απλό διεκπεραιωτή.

Η προσφορά του Κατσουλίδη στην ελληνική τυπογραφία είναι πολύ μεγάλη για να εξαντληθεί σε μια έκθεση - ελάχιστο αφιέρωμα σε έναν σπουδαίο χαρακτήρα. Την πραγματική προσφορά του την συναντάμε καθημερινά, στα βιβλία, στα έντυπα, στις γραμματοσειρές του ίδιου ή όσων ακολούθησαν το ρεύμα που αυτός άνοιξε. (Να σημειώσουμε, για όσους θα ήθελαν να ξεφύγουν από τις περιορισμένες επιλογές του υπολογιστή, ότι γραμματοσειρές του Κατσουλίδη διατίθενται ελεύθερα στο www.greekfontsociety.gr).

ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

